

Po poteh svetovno znane popotnice, poliglotke, raziskovalke in pisateljice

Alme M. Karlin

Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje bo po osmih letih spet v okolici Celja. In če smo vas pred osmimi leti podili iz Podčetrтка prek Rudnice do Gorice pri Slivnici ter vas vabili v svet kozjanskega Robina Hooda, razbojnika Guzaja, in svet žusemskih legend, vas bomo na letošnjem SPOT-u sprehodili po širšem Celjskem. Najsi boste točke našli natančno ali ne, neposredno ali ne, se boste gibal v bližini nekaterih opomnikov, ki nas spominjajo in opominjajo na življenje svetovno znane popotnice, poliglotke, raziskovalke in pisateljice **Alme M. Karlin**.

Vir: <http://www.sanje.si/images/dkle/Almaouitakom.jpg>

Alma M. Karlin (s polnim imenom Alma Ida Willibalde Maximiliana) se je rodila v Celju leta 1889, in sicer materi Vilbaldi, ki je s svojimi 45 leti ni pričakovala, in očetu Jakobu, majorju avstro-ogrske vojske, ki se hčerke pri svojih 60 letih seveda tudi ni nadejal, a je je bil veliko bolj vesel kot njena mati. Alma Karlin se svojih otroških let spominja kot veselih ravno v obdobju, ko je njen oče še živel, potem pa naj bi se začele težavnejše ure in dnevi, ko si je Alma samo želela, da bi odšla od doma. Njena mama je bila zelo priznana in tudi zelo občudovana učiteljica, s svojim

vzgojiteljskim duhom pa je delovala tudi na hčer, s celo preveliko vneto je želela na hčeri popraviti vse, kar jo je motilo. Alma Karlin se je rodila s poškodovanim očesom, po domače, škilila je, poleg tega pa je imela hrbtenico malo povešeno in njena mati jo je vodila od vrat do vrat ortopedskih centrov, kjer je Alma trpela hude muke.

Spominska plošča na obzidju, kjer je stala rojstna hiša Alme M. Karlin (na zdajšnji Ljubljanski cesti v Celju – nasproti občine Celje)

Materi se je v teh (pre)vzgojnih težnjah ves čas upirala, a se na koncu z njimi sprijaznila. Mama pa ji je morala obljubiti, da ji bo brez nasprotovanja pustila oditi od doma, ko bo sposobna skrbeti sama zase. Tako se je tudi zgodilo. Alma Karlin je bila zelo nadarjena za jezike in v raziskovalni želji se je že leta 1908 (torej s svojimi 19 leti) prvič odpravila v svet. Odšla je v London, kjer je prvi denar zaslužila s poučevanjem strojepisja in stenografije. Nadaljevala je s študijem jezikov (za katere je bila izjemno nadarjena), jih tudi poučevala, leta 1914 pa opravila izpit iz angleščine na najvišji ravni, poleg njega pa še izpite iz švedščine, norveščine, danščine, francoščine, španščine in ruščine. Še istega leta se je zaradi začetka 1. svetovne vojne (kot državljanka Avstro-Ogrske v Angliji ni bila več zaželena) odpravila na Norveško, kjer je prišla do usodnega spoznanja: želi si **pisati**. In tako je pod vtisom prve ljubezni s Kitajcem Hsi Sing Jung Lungom, ki je vodila celo do zaroke in tega, da sta prišla skupaj na obisk v Celje, nastala tudi njena prva knjiga **Moj mali Kitajec**. Alma Karlin je tri leta preživela še na Švedskem, kjer pa se je proučevanjem zemljevidov in del o zunajevropskih državah v mislih že pripravljala na potovanje okoli sveta.

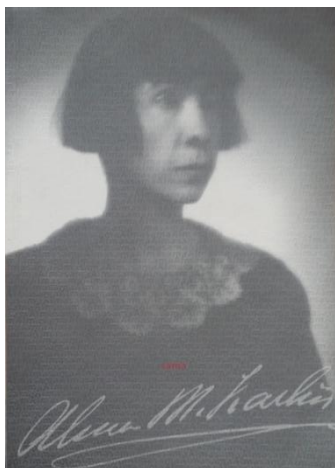
Ko se je po desetletnem »prostovoljnem izgnanstvu«, kot je imenovala to obdobje, leta 1918 vrnila v Celje, je odprla jezikovno šolo in nekaj časa poučevala. Kupila je pisalni stroj, ki je kasneje postal znameniti sopotnik in zaščitni znak njenih upodobitev, in se leta 1919 odpravila na pot okoli sveta. Na pot ni vzela drugega kot kovček s torbico, priročnim slovarjem v desetih jezikih in pisalnim strojem, imenovanim Erika, ki je bil njen zvesti in ljubljeni sopotnik celih osem let, kolikor jih je potrebovala za pot okoli sveta.

Njena pot se je začela v Trstu in nadaljevala prek Benetk, Genove, Marseilla, Barcelone, Gibraltarja, Tenerifa in Atlantskega oceana do Trinidada. V Južni Ameriki jo je najbolj pritegnil **Peru**, kjer pa je doživela kar nekaj ponižanj in celo poskus posilstva. Od tam se je odpravila v **Panamo**, iz nje pa prek srednjeameriških držav v

Kalifornijo. S **Havajev** je odšla na **Japonsko**, kjer je ostala dalj časa.

Navduševali so jo japonska kultura in ljudje, ki jim je »pripisovala vljudnost, moč samoobvladovanja in poglobljeno razmišljanje«. (*Jezernik*, 35) Po Japonski se je odpravila v **Južno Korejo, Severno Korejo** in na **Kitajsko**, nato pa na **Tajvan** in **Filipine**. Na Tajvanu je spoznala gospoda I., prijatelja njenega uglednega japonskega učenca, ki je Almi posvečal ogromno časa, jo vodil na raziskovalne pohode, celo med lovce na glave. Vanj se je Alma zaljubila in imela v tistem času čustveno intenzivno obdobje, a ni povsem jasno, ali ji je on čustva vračal. Kot piše Jezernikova, pa ni nobenega dvoma, »da je ona zaradi intenzivnosti lastnih čustev z otoka dobesedno pobegnila«. (*Jezernik*, 36) Pot je nadaljevala v **Avstralijo** in na **Novo Zelandijo** in se dlje časa ustavila na **Tihomorskih otokih** in v **Indoneziji**, kjer je imela več hudih napadov malarije in je že bila pripravljena na smrt. Prav tako je na **Papui Novi Gvineji** komajda preživela napad staroselskega ljudstva Wutungovci. Potem pa se je prek Indokine, Kitajske, Indije, Jemna, Eritreje, Sudana in Egipta vrnila v Evropo, tudi zaradi želje, da vidi svojo sicer že zelo obolelo 84-letno mamo še živo.

Naslovnica knjige *Sama*

V Celje je prispela 28. decembra leta 1927 in v svoji avtobiografiji **Ein Mensch wird – aus Kindheit und Jugend** (knjiga je izšla pod naslovom **Sama** v slovenščini šele leta 2010) natančno opisuje svoje občutke, kako si je želela, da bi jo pozdravili someščani, ji namenili občudovanje in pozornost, a jo je pričakalo le zimsko, zasneženo in prazno mesto. Kolumbova hči, kot si je pred potovanjem nadela ime, je doživela še eno razočaranje. A njena pot priznanja se je kljub vsemu odprla – skozi knjige.

Alma Karlin je pisala v nemščini in prvi prevod njenega pisanja smo dobili šele leta 1969 – okrnjen prevod potopisa **Samotno potovanje**. V nemščini je pisala, čeprav je bila Slovenka, a to je bila odločitev mnogih celjskih Slovencev v tistem času, ki so se v veliko primerih zaradi praktičnih razlogov odločili za nemščino. Tako se je odločila tudi njena mama, ki je poučevala v nemški šoli, kjer je bila kljub deklarativni dvojezičnosti učni jezik nemščina. Alma je prvi največji uspeh dosegla s potopisom **Samotno potovanje**, ki je izšel leta 1929 najprej v 10.000 izvodih, v ponatisu pa je izšlo še 20.000 izvodov (za primerjavo: biografija Petra Prevca je izšla v 6.000 izvodih in baje je že razprodana ☺). Pred drugo svetovno vojno je izdala še knjige **Urok južnega morja**, **Doživeti svet** (ti dve knjigi sta nadaljevanje prvega potopisa

Samotno potovanje, kjer Alma piše o svoji poti okoli sveta), **Svetlikanje v mraku, Malik, Isolanthis** in **Modri mesec**. Isolanthis je v prevodu izšel najkasneje, in sicer šele leta 2012.

Vir: fotografija iz knjige *Kolumbova hči*
(Barbare Jezernik)

V letih, ko se je Alma Karlin vrnila s poti okoli sveta, je imela ogromno predavanj in javnih branj po Evropi. Tako je zanjo slišala tudi nemška slikarka in glasbenica **Thea Schreiber Gammelin**, ki je želela Almo osebno spoznati. Prvič sta se srečali leta 1931 in začeli prijateljevati. Ko so se že kazali obrisi druge svetovne vojne, sta se leta 1939 preselili v vilo v Zagradu pri Celju. Almo Karlin so med drugo svetovno vojno preganjali nacisti, kljub temu da se je namreč razglašala za Nemko, je odločno nastopila proti nacionalsocialistom.

Bila je v zaporu, neuspešno je hotela zbežati v Švico, potem pa se je odločila, da gre v partizane, kjer so jo pričakale vse prej kot prijazne razmere. Nekaj časa je živela v Beli krajini, potem v Dalmaciji, po vojni pa se je vrnila v Celje, najprej na Ljubljansko 6, potem pa v vilo v Zagradu. Ko so jo zaplenili, je bila primorana kupiti majhno hišo na Pečovniku (na poti na Celjsko kočo), kjer je s svojo prijateljico živela zelo uborno življenje in leta 1950, 14. januarja, tudi umrla.

Obnovljena Almina hiša na Pečovniku, kjer je Alma s prijateljico
Theo Gammelin preživela svoja zadnja leta

Umrla je zaradi tuberkuloze in raka na prsih, pokopana pa je na Svetini nad Štorami. Tam se je nagrobnik ohranil vse do danes.

Prav tako se je po zaslugi prijateljice Thee Gammelin ohranila tudi vsa njena zapuščina, od katere jo večji del hrani Pokrajinski muzej Celje. Kot zanimivost naj dodamo to, da je Almina prijateljica Thea Gammelin, »sestra po duši«, svojo prijateljico preživela za skoraj 40 let. Okrog njunega prijateljevanja so se spletle tudi govorice, da naj bi bili lezbijki, vendar o tem ni dokazov in teh govoric ni mogoče potrditi. Thea Gammelin je pokopana skupaj z Almo na Svetini.

O Almi Karlin se sicer pojavlja še kar nekaj govoric, stereotopov, mitov (kakorkoli jih že imenujemo):

- Naj bi bila prva ženska, ki je prepotovala svet. To ne drži, drži pa, da je bila med prvimi, in mogoče res prva prva, ki je se je na poti okoli sveta zadržala osem let.
- Naj bi bila nominirana za Nobelovo nagrado. Tudi ta podatek ne drži, naj pa bi znana švedska pisateljica Selma Lagerlöf ob prebiranju njene knjige Svetlikanje v mraku Almo predlagala za Nobelovo nagrado. Vendar ta vir zaenkrat še ni znan.
- Naj bi bila odlična slikarka. Ta trditev ne drži, so pa ohranjeni njeni akvareli rastlin s poti, ki so jih likovni kritiki označili za »tehnično solidno izvedene« (*Jezernik, 58*) in veljajo za pomemben vir točnega datiranja njenega potovanja.

Mestna občina Celje se je pred leti Almi poklonila s postavitvijo spomenika pri železniški postaji. Alma Karlin je obrnjena proti Celju, kar na simbolni ravni zagotovo kaže, da se je rada vračala v Celje in da, če ne prej, zdaj tu zares živi – prek vseh svojih del, po katerih bralci vedno pogosteje segajo.

Prepletanje preteklosti in sedanjosti – mladi planinci ob Alminem spomeniku pred vzponom na Celjsko kočo

Po Almi nosi ime tudi gostinsko-nastavitveni objekt Almin dom na Svetini, ki je bil nekaj časa zaradi nerešenih denarnih težav zaprt. Trenutno naj bi imel najemnika in je odprt ob koncu tedna. Uradno ime pa je Dom na Svetini.

Svetina z Alminim domom v ozadju

Kot zanimivost naj zapišemo, da je okoli Svetine speljana etnološko-naravoslovna pot, imenovana **Pot 23000 korakov**, v katero sta vključena tudi grob Alme Karlin in Almin dom.

O Almi M. Karlin najdemo zapis tudi v okviru turistično-tematske poti **Barbarina pot** iz Štor prek Svetine do Trobnega dela.

Vse te poti in imena tako pričajo, da Alma M. Karlin ne živi le v svojih 24 objavljenih knjigah in več kot 40 drugih delih, temveč da je s svojo zgodbo še kako živa tudi drugje.

VIRI IN LITERATURA:

Gradivo pripravila: Nina Gradič Planko – po prebranih knjigah:

Barbara Trnovec: *Kolumbova hči. Življenje in delo Alme M. Karlin*. Celje: Pokrajinski muzej Celje, 2011.

Alma M. Karlin: *Sama*. Celje: In lingua, 2010.

Viri fotografij so navedeni pod fotografijami. Kjer pa ni drugače navedeno, so fotografije iz osebnega gradiva avtorice tega gradiva.